

Profilurile victimei și agresorului de cyberbullying

Cercetarea proiectului TECPC pentru stabilirea profilurilor de victimă - agresor a hărțuirii cibernetice a inclus studii privind hărțuirea cibernetică, statistici, strategii de sprijin, selectarea cazurilor de hărțuire cibernetică, acțiuni de bune practici, interviuri și culegeri de date și rapoarte naționale pe această temă, precum și rezultatele chestionarelor TECPC aplicate elevilor, părinților, profesorilor și consilierilor școlari din țările partenere (Grecia, Italia, Lituania, Portugalia și România).

Cercetările noastre au evidențiat mai mulți factori care au potențialul de a influența copiii să se implice în hărțuirea cibernetică. *Acești factori sunt trăsături comune în profilurile tuturor copiilor implicați în acest fenomen.* Aceștia sunt strâns legați de *utilizarea emergentă a tehnologiilor de către copii.* Copiii sunt din ce în ce mai familiarizați cu calculatorul, au acces și sunt expuși la ecran (de la vârste din ce în ce mai mici), au un smartphone sau o tabletă. Există, de asemenea, *factori externi* (presiunea colegilor, faptul de a avea frați mai mari, mediul școlar și familial, reședința, într-un oraș sau într-un sat, și alte aspecte, cum ar fi tranzițiile școlare), care contribuie la fenomen.

Cercetările au arătat că abilitatea de a utiliza un computer și alfabetizarea sunt importante. Odată ce dobândesc competențele digitale necesare, copiii mici accesează internetul și pot deveni ținte prin utilizarea "naivă" a internetului, deoarece nu au cunoștințele necesare despre ce este posibil pe internet și cum să se protejeze.

Accesul copiilor la TIC și gradul de utilizare zilnică a ecranelor a devenit mai larg răspândit și la vârste din ce în ce mai mici, ceea ce înseamnă că copiii riscă să fie implicați în hărțuirea cibernetică la vârste mai mici. Cea mai mică vârstă menționată a fost de cinci ani.

Factorii externi evidențiați de cercetare se concentrează pe influențele presiunii exercitate de colegi de a avea un telefon mobil sau de a utiliza anumite moduri/platforme de comunicare online, mediul școlar, rolul fraților mai mari în transmiterea telefoanelor mobile cu acces la internet către cei mai tineri și în modelarea utilizării TIC, nevoia copiilor de a utiliza rețelele de socializare atunci când se mută la alte școli secundare ca o modalitate de a păstra legătura cu vechii prieteni, ceea ce poate duce la o creștere a utilizării TIC.

Cercetările au arătat că riscul de implicare în hărțuirea cibernetică (în special în calitate de autor) este, de asemenea, corelat cu mediul școlar: politica școlară, atmosfera și relațiile dintre colegii de clasă. Astfel, scorul CYB-AGS (agresor cibernetic) din chestionare este corelat negativ cu satisfacția copiilor în ceea ce privește relațiile cu prietenii lor; cu cât copiii sunt mai nemulțumiți de aceste relații, cu atât este mai probabil ca acești copii să devină agresori ciberneticici.

În plus, riscul de implicare în hărțuirea cibernetică (în special în calitate de autor) este legat de nivelul de supraveghere a copiilor de către adulți, unde regulile și procedurile existente stabilite în familie, decalajul tehnologic dintre copii și adulți, precum și supravegherea la domiciliu și la școală joacă un rol crucial. Rezultatele arată că stilurile parentale de susținere și control sunt corelate negativ cu scorurile de agresiune cibernetică, în sensul că, cu cât părinții se încadrează mai bine în aceste stiluri parentale, cu atât nivelul de agresiune cibernetică este mai scăzut.

În plus, relațiile copiilor cu părinții lor pot conduce la acest fenomen, deoarece un copil care este de obicei agresat acasă poate fi mai expus riscului de a face cyberbullying altora; copiii care se comportă agresiv cu colegii lor pot proveni din familii în care comportamentul de tip bullying este o normă. Persoanele care practică cyberbullying pot avea relații mai slabe cu părinții lor. Rezultatele chestionarului TECPC arată că copiii care sunt foarte mulțumiți de relația cu părinții lor au un scor mai mic la victimizarea cibernetică în comparație cu copiii care sunt foarte nemulțumiți de relația cu părinții lor. În ceea ce privește agresorii cibernetici, există diferențe semnificative pe scala de agresor cibernetic (CYB-AGS) în ceea ce privește satisfacția elevilor cu privire la relația cu părinții: copiii care sunt foarte nemulțumiți de relația cu părinții lor au un scor mai mare pe această scară în comparație cu copiii care sunt foarte mulțumiți de relația cu părinții lor.

Pe lângă acestea, relația dintre părinți, frecvența cu care copiii sunt victime ale cyberbullying-ului și bunăstarea familiei se corelează pozitiv cu scorurile obținute pe scala de victimizare cibernetică (CYVIC): cu cât relația dintre părinți este mai conflictuală, cu atât mai frecvent copiii sunt terorizați online. Constatările au evidențiat, de asemenea, o legătură puternică între scorul CYB-AGS și relația dintre părinți. Astfel, copiii obțin un scor mai mare pe scala CYB-AGS atunci când relațiile dintre părinți sunt toxice sau, chiar mai rău, inexistente.

În ceea ce privește bogăția familiei, cu cât aceasta este mai mare, cu atât mai mare este agresiunea suferită de copii prin intermediul internetului. În plus, cu cât bunăstarea familiei este mai mare, cu atât este mai probabil ca copiii să fie agresori cibernetici.

De asemenea, atmosfera și calitatea timpului petrecut în familie reduc șansele copilului de a deveni agresor. Analiza comparativă arată că copiii cu cel puțin un părinte care lucrează în străinătate, departe de casă, au un scor mai mare pe scala CYB-AGS decât copiii ai căror părinți lucrează în țara de origine. Reședința în care locuiește copilul poate fi, de asemenea, importantă: copiii care locuiesc la oraș au un scor mai mic la victimizarea cibernetică (CYVIC) în comparație cu copiii care locuiesc la sate. Băieții și copiii care locuiesc la oraș au scoruri mai mici la scala CYB-AGS decât fetele și copiii care locuiesc la sat.

Experiențele anterioare ca victime ale hărțuirii cibernetice pot duce, de asemenea, la hărțuirea cibernetică a altora. Astfel, rezultatele au arătat că, cu cât copiii sunt mai des victime ale hărțuirii cibernetice, cu atât mai mare este scorul pe care îl obțin pe scala CYB-AGS.

Cyberbullying-ul este legat de utilizarea mai frecventă a tehnologiei (competențe informatice, timp petrecut online, utilizarea site-urilor de rețele sociale sau a tehnologiilor de comunicare), precum și de factorii externi menționați mai sus. Cadrele didactice și părinții ar trebui să își cunoască foarte bine elevii și odraslele, să promoveze și să sprijine relațiile bune și respectuoase și să creeze o atmosferă prietenoasă și deschisă în mediile lor, bazată pe încredere.

Profesorii și părinții trebuie să cunoască acești factori, care sunt caracteristici comune în profilurile tuturor copiilor implicați în acest fenomen:

- abilități (alfabetizare și cunoștințe de operare pe calculator),
- accesul și expunerea la ecran (timpul petrecut)
- având un smartphone
- presiune de la egal la egal
- având frați mai mari
- Tranziții școlare (trecerea la o altă școală; de la primar la secundar)

- relații proaste cu părinții lor
- un mediu școlar tensionat și neprimitor (atmosferă tensionată, relații proaste cu prietenii lor, lipsa prietenilor, lipsa unei politici/culturi școlare anti-cyberbullying).
- un mediu familial tensionat și neprimitor (atmosferă conflictuală, relații tensionate și mai puțin timp de calitate petrecut în familie)
- niveluri scăzute de supraveghere din partea adulților, lipsa regulilor și procedurilor, slaba supraveghere acasă și la școală și decalajul tehnologic dintre copii și adulți.
- experiențe anterioare ca victime ale hărțuirii cibernetice
- rezidența (oraș sau sat)

Cercetările noastre au arătat că, cu cât nivelul de cunoștințe de utilizare a calculatorului este mai ridicat, cu atât mai puternică este motivația de a utiliza și de a explora rețeaua. Copiii implicați în hărțuirea cibernetică tind să fie mari utilizatori de internet. Competențele excelente în domeniul informaticii nu ar putea prezice în sine hărțuirea cibernetică, dar acestea pot juca un rol atunci când există o *utilizare problematică a internetului și o dezangajare morală*.

Cercetarea a analizat contribuția factorilor de mediu și sociali (cum ar fi climatul școlar, supravegherea familială, respingerea și izolarea de către colegi, precum și a factorilor individuali, cum ar fi stima de sine, autocontrolul, empatia, competența, dezangajarea morală, impulsivitatea, competența socială, experiențele anterioare de bullying și atitudinile față de agresiune) și a analizat, de asemenea, rolul jucat de activitățile cibernetice ale copiilor (cum ar fi bârfa cibernetică sau utilizarea problematică a internetului). Activitățile cibernetice pot fi o parte pozitivă a învățării sociale, deoarece acestea contribuie la coeziunea grupului, informează membrii grupului despre anumite aspecte sau îi învață cum să efectueze o procedură, de exemplu. Cu toate acestea, dacă sunt asociate cu utilizarea problematică a internetului, ele pot dăuna mediului, deoarece influențează negativ reputația cuiva, iar acest lucru poate fi folosit chiar pentru a face rău, așa cum se întâmplă în cazul hărțuirii cibernetice.

Pentru a proteja personalul și copiii împotriva hărțuirii și a abuzurilor în cazul utilizării necorespunzătoare a tehnologiei, școlile ar trebui să pună în aplicare o politică școlară solidă privind siguranța online și alfabetizarea digitală, cu scopul de a crește gradul de conștientizare cu privire la amenințările digitale existente și la necesitatea de a dobândi competențe în materie de siguranță online. Cunoașterea și gestionarea experiențelor emoționale ar trebui, de asemenea, să facă parte din strategia școlii, deoarece acestea sunt esențiale pentru echilibru și bunăstare psihofizică atunci când se confruntă cu acest fenomen. Concluzionăm că aspecte precum mediul școlar, influența colegilor, mediul familial și alți factori legați de spațiul cibernetic, personalitatea și atitudinile față de agresiune sunt toate interrelaționate și ar trebui luate în considerare atunci când se stabilește și se pune în aplicare o politică școlară anti-cyberbullying. Acestea necesită, de asemenea, eforturi comune ale tuturor actorilor implicați: familia, școala și comunitatea.

Cyberbullying pe grupe de vârstă

Deși hărțuirea cibernetică ar putea apărea în rândul elevilor de vârstă școlară primară, cercetările au indicat că este mai frecventă în timpul adolescenței. În general, cercetările au indicat că cele *mai mari rate de participare au loc între 12-15 ani* (deși unele cercetări au constatat că victimizarea prin hărțuire cibernetică poate continua să crească la sfârșitul adolescenței). În 2021, am constatat că *victimizarea prin hărțuire cibernetică tinde să atingă un vârf în jurul vârstei de 14 și 15 ani*, înainte de a scădea în ultimii ani ai adolescenței. În ceea ce privește *infracțiunile*, observăm din nou cifre îngrijorătoare cu cel mai tânăr grup de vârstă studiat. Aici, cel mai mare procent (6,2 %) de tineri care au agresat cibernetic pe alții aveau *13 ani*.

Cercetările noastre au arătat că hărțuirea și victimizarea cibernetică:

- Începe, de obicei, în *clasa a treia*, folosind metode electronice de excludere socială - lăsând copiii pe dinafară și rănind sentimente cu bună știință;
- Crește între 11 și 15 ani, ceea ce se poate datora pubertății, schimbărilor școlare și/sau dezvoltării abilităților sociale;
- Vârf în clasa a 9-a, odată cu trecerea de la gimnaziu la liceu;
- Cele mai frecvente tipuri de hărțuire cibernetică la această vârstă: folosirea de injurii scrise, insulte, minciuni (informații false), dezvăluirea de informații despre colegii de clasă fără consimțământ, bârfe sau postarea de fotografii neaprobat etc;
- Copiii cu vârste cuprinse între 9 și 10 ani sunt mai predispuși să fie hărțuiți pe site-urile de jocuri, în timp ce adolescenții cu vârste cuprinse între 13 și 16 ani sunt mai predispuși să fie afectați de hărțuirea cibernetică pe rețelele de socializare;
- Adolescenții cu vârste cuprinse între 12 și 15 ani au cel mai mare risc de cybervictimizare, iar acest risc scade treptat începând cu vârsta de 16 ani.

Tendențe în cyberbullying pe grupe de vârstă

Vârsta 6-9 ani: Cei mai mulți copii sunt de obicei inițiați la școală în utilizarea e-mailului și a unităților partajate pentru a promova colaborarea și schimbul de informații în cadrul comunității. Ei sunt fascinați de confidențialitatea schimbului de informații prin această nouă metodă. Cu toate acestea, s-ar putea să folosească în mod abuziv platformele în timp ce comunică și împărtășesc informații cu colegii de clasă. Ei nu sunt conștienți de faptul că comportamentele digitale pe care le întreprind sau pe care le încep pot avea efecte negative. Aceștia dezvăluie frecvent informații sau iau parte la activități pe care nu le-ar fi făcut în cadrul întâlnirilor față în față.

10-12 ani: Copiii de această vârstă folosesc tehnologia de mult timp la școală și acasă și se pricep foarte bine la ea. Cei mai mulți dintre ei au propriile telefoane și tablete și au conturi de social media și acces la o gamă largă de aplicații pentru a interacționa cu colegii lor, care pot fi folosite pentru bârfe sau pentru a posta fotografii neaprobat etc.

Vârsta 13-15 ani: Această grupă de vârstă este deosebit de sensibilă la excludere. Ei au o nevoie înnăscută de a se integra în grup, iar faptul de a fi lăsat pe dinafară - atât fizic, cât și digital - este cea mai mare problemă a lor. Această grupă de vârstă este, de asemenea, bine cunoscută pentru implicarea în înșelăciuni, care implică convingerea unui coleg să recunoască sau să spună ceva înainte de a-l posta online pentru a fi văzut de toți. De asemenea, se pricep la piratarea telefoanelor și a conturilor celorlalți, la discuții și bârfe între ei pe internet și la publicarea de lucruri sub numele victimei.

Tendențe în cyberbullying pe grupe de gen

Marea majoritate a studiilor nu au constatat diferențe în funcție de sex. Cu toate acestea, unele cercetări au descoperit că fetele sunt mai predispușe decât băieții să devină victime ale hărțuirii cibernetică. Cercetări mai vechi au susținut că fetele foloseau forme indirecte de agresivitate, cum ar fi răspândirea de zvonuri sau excluderea socială, în timp ce băieții aveau tendința de a se angaja în forme directe de agresiune fizică sau verbală. Cu toate acestea, studii transculturale recente care au implicat adolescenți au descoperit că băieții sunt mai predispuși decât fetele să folosească forme indirecte de agresivitate. Fetele tind să înceapă să folosească formele sociale de agresiune la vârste mai timpurii decât băieții și continuă mai mult timp să se implice în hărțuirea și victimizarea cibernetică.

Copii cu vârsta de 12 ani +

- 23,7% dintre fete și 21,9% dintre băieții cu vârste cuprinse între 13 și 17 ani declară că au fost hărțuiți cibernetic
- Relația dintre sex și infracțiuni: 5,6% dintre băieți, 4,5% dintre fete.
- Băieții tind să externalizeze și să se angajeze în forme de cyberbullying agresive din punct de vedere fizic, în timp ce fetele tind să internalizeze și să se bazeze pe agresiunea verbală și socială.
- Fetele folosesc rețelele de socializare și telefoanele mobile pentru agresiunea relațională cibernetică.
- Băieții recurg la hacking și la agresiuni cibernetică exprimate prin jocuri online folosind toate formele de tehnologie

Copii sub 12 ani

- Fetele sunt mai predispuse să fie victime
- În rândul copiilor cu vârste cuprinse între 7 și 11 ani, este mai probabil ca fetele să fie victime ale hărțuirii cibernetică pe internet, iar băieții prin intermediul telefonului mobil.
- Există o ușoară tendință ca băieții să se implice mai mult în hărțuirea cibernetică decât fetele, dar acest lucru variază în funcție de vârstă: niveluri mai ridicate în rândul fetelor la începutul adolescenței și niveluri mai ridicate în rândul băieților la sfârșitul adolescenței.

Trăsături de personalitate

Studiile s-au axat pe mai multe trăsături de personalitate referitoare la rolurile de cyberbullying (agresor și victimă), cum ar fi instabilitatea emoțională/neurotismul, agreabilitatea, conștiinciozitatea și extraversiunea și nu au găsit nicio relație semnificativă între acestea și cyberbullying. Unele studii au constatat că victimele se caracterizează prin scoruri mai mari la trăsăturile de deschidere la experiență (disponibilitate de explorare, interese diverse, creativitate), instabilitate emoțională/nevrotism (sentimente de anxietate, frică, îngrijorare, stimă de sine scăzută și depresie), agreabilitate (empatie, sensibilitate față de ceilalți) și extraversiune (sociabilitate, încredere în sine, entuziasm). Preadolescenții sociabili au mai multe șanse de a fi victime ale hărțuirii cibernetică, deoarece sunt deschiși la relaționarea cu colegii lor prin intermediul internetului și al rețelelor de socializare și, astfel, pot deveni mai vulnerabili la hărțuirea cibernetică. Deschiderea către experiență este un factor de protecție împotriva devenirii unui cyberbully și, prin urmare, elevii cu mai multe interese culturale și creativitate au un risc mai mic de a deveni cyberbully.

Pe de altă parte, hărțuitorii ciberneticici au fost caracterizați prin niveluri mai scăzute de agreabilitate și conștiinciozitate (de exemplu, ordine, precizie și îndeplinirea angajamentelor) și niveluri mai ridicate de neuroticism.

Există câteva caracteristici generale interesante despre un agresor cibernetic / o victimă pe care adulții ar trebui să le cunoască:

Caracteristicile generale ale unui hărțuitor cibernetic

1. Poate avea o stimă de sine scăzută.
2. Pot fi introverți, neîndemânatici sau neperformanți.
3. Este posibil să nu știe cum să își exprime furia într-un mod adecvat.
4. Se pot simți adesea ca o victimă.
5. Nu i-aș spune cuiva în persoană ceea ce spune online. Hărțuitorul cibernetic poate viza alte persoane online pentru că este anonim și crede că nu va fi prins.
6. Folosesc internetul ca pe o modalitate de a se "răzbuna" sau de a-și exprima frustrările.
7. Adesea nu doresc să își asume responsabilitatea pentru acțiunile lor.

8. Adesea, cei care agrează cibernetice nu empatizează cu cei care sunt ținta "glumelor" lor. " Gluma lor poate proveni adesea din propria lor incapacitate de a se integra în grup. Cei mai mulți dintre părinții lor sunt mai puțin implicați și este posibil să nu vadă ce este în neregulă cu o "glumă prostească online". Ei o interpretează ca pe un comportament juvenil inofensiv.

9. Hărțitorii cibernetici pot proveni de la ambele capete ale spectrului social - copiii izolați, cărora le lipsește "statutul" și copiii populari "cool" care se tem să nu-și piardă statutul.

10. Hărțitorii cibernetici pot fi copiii/adolescenții nefericiți care îi hărțuiesc cibernetice pe alții pentru a se simți mai bine. Hărțitorii cibernetici agrează pentru a se simți puternici.

Caracteristicile generale ale unei victime

Victima hărțuirii online suferă adesea în tăcere. Cercetătorii estimează că doar **unul din 10** copii va informa un părinte atunci când este hărțuit online. Iar atunci când părinții nu știu, nu pot interveni. Iată câteva caracteristici comune ale unui copil care ar putea suferi de hărțuire - fie online, fie în persoană:

- **Anxietate sau fobie școlară în creștere:** copiii pot să nu vrea să meargă la școală. În plus, poate exista o schimbare drastică a comportamentului lor, precum și o scădere a notelor și a prezenței.
- **Schimbări de dispoziție sau de atitudine:** copiii pot deveni deprimați, se pot simți deznădăjduiți sau pot avea gânduri de sinucidere.
- **Modificări ale înfățișării:** copiii pot înceta să mai mănânce, pot adopta haine sau comportamente noi, pot renunța la îngrijirea igienei sau se pot izola.

Publicul-țintă al hărțuirii cibernetice Hărțitorii online au un public-țintă - cel mai adesea prietenii și cunoștințele lor. Cele mai multe victime sunt cunoscute de autor și mulți dintre aceștia pretind că atacul lor este "doar o glumă între prieteni".

PROFILURI

Punctul de vedere al profesorilor:

VICTIME

Copilul de școală primară

a. instabilitate emoțională:

- manifestă neputință
- stima de sine scăzută
- anxietate
- loneliness
- tristețe
- frică

b. modificări de comportament

- are schimbări bruște de personalitate, comportament sau sănătate (singuratic, distant, supărat sau trist, în special în timpul sau după ce a fost online sau și-a folosit telefonul)
- nu mai are grijă de igiena lor
- să-și schimbe îmbrăcămintea și obiceiurile
- folosește strategii centrate pe evitare/ lipsă de atenție/concentrare în timpul orelor de curs
- pare să se izoleze de prieteni sau de familie

c. să fie diferiți de colegii lor

- are convingeri religioase diferite
- aspect și haine proaste
- are probleme de natură fizică (slăbiciune, deformare/malformație etc.)

are o problemă legată de probleme medicale (obezitate, depresie, boli cronice, ochelari, subponderabilitate, statură mică statuie)

este un copil talentat

d. modificări ale stării de sănătate

complimente de dureri de cap, dureri de stomac

are o schimbare a apetitului (mănâncă prea puțin sau prea mult)

are probleme cu somnul noaptea/ are coșmaruri frecvente

e. obiceiuri/schimbări în ceea ce privește telefonul sau calculatorul

are un smartphone, o tabletă

folosește rețelele de socializare

dezvăluirea de sine online către alte persoane

Pare supărat după ce a intrat pe internet

este secretos în ceea ce privește utilizarea telefonului sau a internetului

f. școala (performanță, prezență, relații)

are un declin inexplicabil al performanțelor academice și al prezenței la școală (absențe frecvente)

este neliniștit să meargă la școală sau în situații sociale

refuză să meargă la școală; este supărat sau nemulțumit de o anumită clasă sau de școală în general

și-a pierdut interesul pentru hobby-urile preferate/ reticență sau refuz de a participa la activitățile care îi plăceau anterior

încearcă să stea acasă de la școală sau de la activitățile extrașcolare

pare uneori să ignore unii colegi sau incidente

uneori caută un prieten sau un sprijin

nu recunoaște un incident atunci când este interogat în legătură cu acesta în prezența celor posibili agresor

se arată nemulțumit de relația cu colegii, profesorii sau părinții

g. relațiile de familie

relații părinte-copil deficitare

unul dintre părinți practică un stil parental autoritarist

părinții ignoră nevoile copilului

părinții nu controlează timpul petrecut de copil pe internet sau scopul folosirii smartphone-ului

există puțin sau deloc timp petrecut în familie

Altele

a fost o victimă anterioară a hărțuirii

Copilul de gimnaziu

a. instabilitate emoțională:

manifestă neputință

frustrarea

stima de sine scăzută

Anxietate ridicată

un nivel ridicat de singurătate

arată tristețe

se teme

prezintă psihoticism - o stare de spirit în care cineva se confruntă cu psihoză și se află într-o stare accentuată de afectare cognitivă. Simptome comune: pierderea interesului pentru igiena personală, pierderea interesului pentru activități, probleme la școală sau la locul de muncă și cu relațiile.

are un nivel ridicat de stres

folosește strategii de coping centrate pe emoții

b. modificări de comportament

- folosește strategii centrate pe evitare/ lipsă de atenție/concentrare în timpul orelor de curs
- uneori este contraatac
- face comentarii despre automutilare sau tentative de suicid
- are probleme de comportament
- are schimbări bruște de personalitate, comportament sau sănătate (singuratic, distant, supărat, trist sau furios, în special în timpul sau după ce a fost online sau și-a folosit telefonul)

c. să fie diferiți de colegii lor

- are posibile hărțuiri sexuale/orientare de gen
- are convingeri religioase diferite
- aspect și haine proaste
- are probleme de natură fizică (slăbiciune, deformare/malformație etc.)
- are o problemă legată de probleme medicale (obezitate, depresie, boli cronice, ochelari, subponderabilitate, statură mică statuie)
- este un copil talentat

d. modificări ale stării de sănătate

- complimente de dureri de cap, dureri de stomac
- are probleme cu somnul noaptea/ are coșmaruri frecvente
- are o schimbare a apetitului (mănâncă prea puțin sau prea mult)
- face comentarii despre automutilare sau tentative de suicid
- comportament autodistructiv, cum ar fi rănirea (leziuni inexplicabile)
- semne de automutilare (se rănesc singuri/leziuni inexplicabile)

e. obiceiuri/schimbări ale computerului

- are un smartphone, o tabletă
- folosește rețelele de socializare
- dezvăluirea de sine online către alte persoane
- Pare supărat după ce a intrat pe internet
- este secretos în ceea ce privește utilizarea telefonului sau a internetului

f. școala (performanță, prezență, relații)

- are un declin inexplicabil al performanțelor școlare și al prezenței la cursuri
- este neliniștit să meargă la școală sau în situații sociale
- refuză** să meargă la școală sau este supărat sau nemulțumit de o anumită clasă sau de școală în general
- are absențe frecvente
- și-a pierdut interesul pentru hobby-urile preferate/ reticență sau refuz de a participa la activitățile care îi plăceau anterior
- încearcă să stea acasă de la școală sau de la activitățile extrașcolare
- pare să se izoleze de prieteni sau de familie
- pare uneori să ignore unii colegi sau incidente
- uneori caută un prieten sau un sprijin
- se arată nemulțumit de relația cu colegii, profesorii sau părinții
- nu recunoaște un incident atunci când este interogat în legătură cu acesta în prezența celor posibili agresor

g. relațiile de familie

- relații părinte-copil deficitare
- unul dintre părinți practică un stil parental autoritarist
- părinții ignoră nevoile copilului
- părinții nu controlează timpul petrecut de copil pe internet sau scopul utilizării smartphone-ului
- există puțin sau deloc timp petrecut în familie

Altele

- a fost o victimă anterioară a bullying-ului

CYBERBULLIES

Copilul de școală primară

a. instabilitate emoțională:

- demonstrează o insensibilitate sau o insensibilitate crescândă față de alți adolescenți
- demonstrează tendințe violente
- manifestă furie
- radia
- gelozie
- hate
- stima de sine scăzută
- are o manieră detașată cu incapacitatea de a exprima emoții
- este manipulator
- de cele mai multe ori nu ține deloc cont de consecințele acțiunilor lor

b. modificări de comportament

- se confruntă cu probleme de comportament sau acțiuni disciplinare sporite la școală (sau în altă parte)

c. obiceiuri/schimbări ale computerului

- se supără în mod neobișnuit dacă nu-și pot folosi telefoanele/laptopurile
- este secretos în ceea ce privește utilizarea telefonului sau a internetului
- evită discuțiile sau nu vorbesc niciodată despre ceea ce fac online
- își schimbă rapid ecranul sau își ascunde telefoanele/laptopurile atunci când ești în apropiere
- râde excesiv în timp ce își folosește dispozitivul și nu vă explică ce/ de ce este atât de amuzant

d. relații școlare

- schimbare bruscă de prieteni
- are prieteni care fac cyber/bullying
- se arată nemulțumit de relația cu colegii, profesorii sau părinții

e. relațiile de familie

- vine din familii disfuncționale
- relații abuzive/toxice/inexistente între membrii familiei (în special între mamă și tată)
- relații părinte-copil deficitare
- unul dintre părinți practică un stil parental autoritarist
- părinții ignoră nevoile copilului
- părinții nu controlează timpul petrecut de copil pe internet sau scopul utilizării smartphone-ului
- există puțin sau deloc timp petrecut în familie

Altele

- a fost o victimă anterioară a bullying-ului

Copilul de gimnaziu

a. instabilitate emoțională:

- demonstrează o insensibilitate sau o insensibilitate crescândă față de alți adolescenți
- demonstrează tendințe violente
- manifestă furie
- radia
- jealousy
- hate
- stima de sine scăzută

se îngrijorează de popularitatea lor/ de abilitățile și aptitudinile lor tehnologice demonstrează o insensibilitate sau insensibilitate tot mai mare față de ceilalți adolescenți

demonstrează tendințe violente

prezintă semne de psihoză - o stare de spirit în care cineva se confruntă cu psihoza. Simptome comune: lipsă de empatie, vorbire dezorganizată sau incoerentă, gândire confuză, comportament ciudat, posibil periculos, mișcări încetinite sau neobișnuite, probleme la școală și în relații, maniere reci, detașate, cu incapacitatea de a exprima emoții, sunt manipulatori, adesea au un dispreț total pentru consecințele acțiunilor lor.

este manipulator: prezintă o fațadă de perfecțiune (este conștient de aspectul social și poate folosi agresiunea relațională pentru a-i intimida și controla pe ceilalți)

b. modificări de comportament

se confruntă cu probleme de comportament sau acțiuni disciplinare sporite la școală (sau în altă parte)

are probleme de comportament

este implicat în activități care încalcă regulile, cum ar fi vandalismul, delincvența și chiar abuzul de substanțe

interes crescut pentru "stilul lor de viață": modă, gadget-uri, pub-uri, grupuri sociale

c. obiceiuri/schimbări la calculator

râde excesiv în timp ce-și folosește dispozitivul și nu-ți explică ce/ de ce este atât de amuzant evită discuțiile sau nu vorbește niciodată despre ceea ce face online pare să folosească mai multe conturi online sau un cont care nu este al lor

își schimbă rapid ecranul sau își ascunde telefoanele/laptopurile atunci când ești în apropiere

se supără în mod neobișnuit dacă nu-și pot folosi telefoanele/laptopurile

este secretos în ceea ce privește utilizarea telefonului sau a internetului

d. relații școlare

schimbare bruscă de prieteni

are prieteni care fac cyber/bullying (Chiar dacă ei înșiși nu ar face acest lucru, adolescenții cedează uneori presiunii colegilor. Presiunea de la egal la egal este un lucru obișnuit în cadrul clișeelelor, deoarece liderii grupurilor îi incită pe membrii lor să îi intimideze pe cei din afară. Dacă vedeți o gașcă, fiți cu ochii pe membrii acesteia și urmăriți modul în care interacționează atât colectiv, cât și individual).

se arată nemulțumit de relația cu colegii, profesorii sau părinții

e. relațiile de familie

vine din familii disfuncționale

relații abuzive/toxice/inexistente între membrii familiei (în special între mamă și tată)

relații părinte-copil deficitare

unul dintre părinți practică un stil parental autoritarist

părinții ignoră nevoile copilului

părinții nu controlează timpul petrecut de copil pe internet sau scopul folosirii smartphone-ului

există puțin sau deloc timp petrecut în familie

Altele

a fost o victimă anterioară a bullying-ului

Punctul de vedere al părinților:

VICTIME

Copilul:

a. instabilitate emoțională:

prezintă schimbări bruște de personalitate, comportament sau stare de sănătate (singuratic, distant, supărat, trist sau furios, în special în timpul sau după ce a fost online sau și-a folosit telefonul)

- manifestă neputință
- stima de sine scăzută
- Anxietate ridicată
- un nivel ridicat de singurătate
- tristețe
- frică

Pare brusc deprimat.

- are un nivel ridicat de stres

b. modificări de comportament

- pare uneori să ignore unii colegi sau incidente
- are probleme de comportament/ schimbări bruște de comportament
- haine, cărți sau alte lucruri rupte, deteriorate sau lipsă
- să urmeze un traseu lung și "illogic" atunci când merge pe jos spre sau de la școală

c. obiceiuri/schimbări la calculator

Pare supărat după ce a intrat pe internet

- folosește rețelele de socializare
- dezvăluirea de sine online către alte persoane

d. relații școlare

- scăderea inexplicabilă a performanțelor academice
- este neliniștit să meargă la școală sau în situații sociale
- și-a pierdut interesul pentru hobby-urile preferate
- încearcă să stea acasă de la școală sau de la activitățile extrașcolare
- nu recunoaște un incident atunci când este interogat în legătură cu acesta în prezența celor posibili agresori

- se arată nemulțumit de relația cu colegii, profesorii sau părinții

- pare să se izoleze de prieteni sau de familie

e. modificări ale stării de sănătate

- se plânge de dureri de cap, dureri de stomac sau are o schimbare a apetitului
- face comentarii despre automutilare sau tentative de suicid
- semne de automutilare (se rănesc singuri/leziuni inexplicabile)
- are probleme cu somnul noaptea/ are coșmaruri frecvente

f. A fi diferit

- are un aspect și haine proaste
- are posibile hărțuiri sexuale/orientare de gen
- are convingeri religioase diferite
- are probleme de natură fizică (slăbiciune, deformare/malformație etc.)
- are o problemă legată de probleme medicale (obezitate, depresie, boli cronice, ochelari, subponderabilitate, statură mică statuie)

- este un copil talentat

Altele

- a fost o victimă anterioară a bullying-ului

Agresorul/cyberbully:

- manifestă furie
- radia
- hate
- jealousy
- demonstrează o insensibilitate sau o insensibilitate crescândă față de alți adolescenți

b. modificări de comportament

demonstrează tendințe violente

Are prieteni care agresează

interes crescut pentru "stilul lor de viață": modă, gadget-uri, pub-uri, grupuri sociale

c. obiceiuri/schimbări la calculator

râde excesiv în timp ce își folosește dispozitivul și nu vă explică ce/ de ce este atât de amuzant

evitează discuțiile sau nu vorbește niciodată despre ceea ce face online pare să folosească mai multe conturi online sau un cont care nu este al său se confruntă cu probleme de comportament sau acțiuni disciplinare sporite la școală (sau în altă parte) se îngrijorează de popularitatea lor/ de abilitățile și aptitudinile lor tehnologice

este secretos în ceea ce privește utilizarea telefonului sau a internetului

își schimbă rapid ecranul sau își ascunde telefoanele/laptopurile atunci când ești în apropiere

folosește dispozitivul (dispozitivele) noaptea

se supără în mod neobișnuit dacă nu-și poate folosi telefoanele/laptopurile

d. relații școlare

se arată nemulțumit de relația cu colegii, profesorii sau părinții

are prieteni care îi hărțuiesc cibernetic/bully

e. familie

este din ce în ce mai izolat de familie

vine din familii disfuncționale

relații abuzive între membrii familiei (în special între mamă și tată)

relații părinte-copil deficitare

unul dintre părinți practică un stil parental autoritarist

părinții ignoră nevoile copilului

părinții nu controlează timpul petrecut de copil pe internet sau scopul utilizării smartphone-ului

Punctul de vedere al medicilor:

VICTIME

fracturi

glezne luxate

haematomas

fracturi dentare

tulburări de somn

tulburări de apetit

stare depresivă, anxioasă

atacuri de panică, stres

gânduri sinucigașe

tentative de sinucidere

semne de automutilare (se rănesc singuri/leziuni inexplicabile)

semnele psihosomatice/somatizări (exprimarea factorilor psihologici sau emoționali sub formă de simptome fizice/somatice. De exemplu, stresul poate determina unele persoane să dezvolte dureri de cap, dureri toracice, dureri de spate, dureri abdominale, migrene, greață, oboseală sau apatie etc.).

Bibliografie

- Brighi, A., et colab, 2019, Young, Bullying, and Connected. Căi comune către cyberbullying și utilizarea problematică a internetului în adolescență, *Front. Psychol.*, 04 iulie 2019, <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.01467/full>
- Carvalho, M., et al. 2020, Cyberbullying și bullying: Impact on Psychological Symptoms and Well-Being, *Child Indicators Research*, Springer, <https://doi.org/10.1007/s12187-020-09756-2/>
<https://repositorio.ispa.pt/bitstream/10400.12/7747/1/Child%20Indicators%20Research%20.pdf>
- Cyberbullying Research Center, 2021, Statisticile de cyberbullying în 2021 în funcție de vârstă, <https://cyberbullying.org/cyberbullying-statistics-age-gender-sexual-orientation-race>
- Escortell, R. et colab, Trăsături de personalitate și agresivitate ca variabile explicative ale cyberbullying-ului la preadolescenții spanioli, *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020, 17(16), 5705; <https://doi.org/10.3390/ijerph17165705>
- Hesse, W., Davis, A., 2020, Cyberbullying and what it looks like for different ages, <https://azednews.com/cyberbullying-what-it-looks-like-for-different-ages/>
- Khan, F., et colab, 2020, Traits, Trends, and Trajectory of Tween and Teen Cyberbullies, *Cureus*, 2020, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7430539/>
- Monks, C., et colab, 2016, The emergence of cyberbullying in childhood: Perspectivele părinților și ale profesorilor, *Revista psihologia educativă*, Vol. 22. Núm. 1. - 2016. Păgini 39-48, <https://journals.copmadrid.org/psed/art/j.pse.2016.02.002>
- Rice et colab, 2015, Cyberbullying Perpetration and Victimization Among Middle-School Students, *Am J Public Health*/ 2015, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4330864/>